

Круценко А.В., магістрант,
*Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова*

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЛІЗИНГУ

Круценко А.В. Поняття та особливості лізингу. У статті висвітлено поняття та особливості лізингу. Обґрунтовано актуальність лізингу в період економічної кризи. Виявлено переваги та недоліки лізингу в сучасних умовах. З'ясовано, що за умов державної підтримки лізинг в Україні може стати дієвим інноваційним інструментом модернізації економіки.

Ключові слова: лізинг, лізингові операції, лізингоотримувач, лізингодавець.

Круценко А.В. Понятие и особенности лизинга. В статье освещены понятие и особенности лизинга. Обоснована актуальность лизинга в период экономического кризиса. Выявлены преимущества и недостатки лизинга в современных условиях. Установлено, что в условиях государственной поддержки лизинг в Украине может стать действенным инновационным инструментом модернизации экономики.

Ключевые слова: лизинг, лизинговые операции, лизингополучатель, лизингодатель.

Krutsenko A.V. Concept and features of leasing. The article highlights the concept and peculiarities of leasing. The relevance of leasing during the economic crisis is grounded. The advantages and disadvantages of leasing in modern conditions are revealed. It is established that in conditions of state support, leasing in Ukraine can become an effective innovative tool for modernizing the economy.

Key words: leasing, leasing operations, leasingrecipient, leasingbestow.

Постановка проблеми. Становлення та розвиток ринкових відносин в Україні супроводжується значним погіршенням стану суб'єктів господарювання. Зношеність основних засобів на підприємствах багатьох видів економічної діяльності досягла критичного рівня, внаслідок чого неможливим є подальше нарощування економічних та соціальних показників розвитку країни, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції. У цих умовах відбувається пошук нових форм інвестування, що здатні значно поживити процес оновлення виробництва, серед них – нетрадиційна для України форма оновлення виробничих процесів – лізинг. Його поява в Україні зумовлена еволюцією економічних відносин учасників господарської діяльності та створенням передумов для адекватних кількісних і якісних змін продуктивних сил.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій літературі багато досліджень присвячено становленню та розвитку лізингових відносин. Серед учених, які присвятили цій проблематиці праці, можна назвати Дж. Адамса, Д. Блума, В.В. Вітрянського, В.Д. Газмана, І.Г. Костирко та ін. Але треба відзначити, що не існує однозначного підходу до визначення поняття та об'єкта лізингу, а також тих функцій, які він виконує у лізингових відносинах.

Постановка завдання. Метою статті є визначення поняття лізингу та особливостей лізингових відносин в Україні.

Виклад основних результатів. Прийнято вважати, що всі економіко-правові відносини, які пов'язані з лізингом, належать до нового чи новіт-

нього періоду історії господарських взаємозв'язків. Однак це не так. Сучасне розуміння лізингу бере початок ще від класичних принципів Римського права про розмежування понять «власник» і «користувач» майна. Як зазначає В. Ляшенко, «виникнення і саме існування лізингу як особливого виду бізнесу засновані на можливості розділення компонентів власності на дві важливі правочинності – користування річчю, тобто застосування її згідно з призначенням, з метою дістати прибуток та інші вигоди, і саме право власності як правове панування особи над об'єктом власності» [1, с. 9].

Багатовіковим досвідом доведено, що багатство в кінцевому підсумку полягає не просто у володінні власністю безпосередньо, а в ефективному її використанні. Звідси передусім випливає, що лізинг – це спосіб реалізації відносин власності, що виражає певний стан виробничих сил та виробничих стосунків, з якими він знаходиться в тісному взаємозв'язку.

Основу правового регулювання лізингових відносин становить ГК України. Згідно зі ст. 292 ГК України, «лізинг – це господарська діяльність, спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів, яка полягає у наданні за договором лізингу однією стороною (лізингодавцем) у виняткове користування другій стороні (лізингоодержувачу) на визначений строк майна, що належить лізингодавцю, або набувається ним у власність (господарське відання) за дорученням або за згодою лізингоодержувача у відповідного постачальника (продавця) майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів [2].

Особливість лізингової діяльності полягає у тому, що, з одного боку, вона сприяє становленню приватної власності на засоби виробництва, а з іншого – веде до її подолання, зміні власника та розпорядника.

Будь-яке визначення лізингу є обмеженим і не може врахувати всіх форм прояву цього нового кредитного інструмента. Так, наприклад, Європейська федерація національних асоціацій із лізингу обладнання (Євролізинг) дає таке визначення цього поняття: «Лізинг – це договір оренди заводу, промислових товарів, обладнання, нерухомості для використання їх у виробничих цілях, тоді як товари купуються орендодавцем і він зберігає за собою право власності. Лізинг стає складною триєдиною торгово-фінансово-кредитною операцією, однією з форм оренди машин та обладнання, одним зі способів фінансування інвестицій і активізації збуту, який засновано на збереженні права власності на товари за орендодавцем. Його застосування пов'язане з «розщепленням» функції власності, тобто відділенням володіння майном від користування ним [3, с. 183–184].

І.М. Грищенко, досліджуючи становлення лізингового посередництва [4, с. 61–66], зазначає, що найбільш повне визначення терміну «лізинг» сформульоване в Конвенції про міжнародний фінансовий лізинг УНІДРУА, яка була прийнята в 1988 р. у Канаді.

У названій Конвенції фінансовий лізинг визначається як операція, в якій одна сторона (лізингодавець):

- на умовах іншої сторони (лізингоотримувача) укладає договір (договір поставки) з третьою стороною (постачальником), згідно з яким лізингодавець отримує виробниче обладнання, засоби виробництва або інше обладнання (обладнання) на умовах, схвалених лізингоотримувачем;

- укладає договір (договір лізингу) з лізингоотримувачем, надаючи лізингоотримувачеві право користування обладнанням за умови виплати лізингових платежів [5].

На нашу думку, найбільш повне визначення лізингу дає Л.Я. Снігір: «Лізинг – це нова організаційно-правова форма бізнесу, яка створює поєднання кредитної операції, інвестиційної діяльності й оренди одночасно» [6, с. 12].

Аналізуючи теоретичні підходи до визначення лізингу, ми звернули увагу на аспекти його трактування, що використовували автори, а саме: «юридична угода», «довгострокова оренда», «контракт», «підприємницька діяльність», «господарська діяльність», «кредит», «інвестування коштів», «комплекс майнових відносин», «дії за чужий рахунок», «спосіб купівлі-продажу» та ін.

Треба відзначити, що жодна із цих форм прояву не може вичерпно висвітлити сутність цього поняття через її обмеженість.

Елементи кредиту, інвестицій та оренди як складники в комплексі лізингових відносин тією або іншою мірою визнаються більшістю учених-економістів.

Проте якщо частина дослідників посилається на рівнозначну наявність в операції лізингу всіх трьох елементів, то інші автори можуть виділяти один з елементів або спростовувати ознаки інших. Так, О. Яновський зазначає, що «лізингом є особлива форма оренди, пов'язана з наданням у користування машин, обладнання, інших матеріальних засобів та майна». Він також визначає лізинг як «щось середнє між орендою та кредитом, розстрочкою і прокатом» [7, с. 90–92].

На думку В.І. Міщенко, в «економічному значенні лізинг можна розглядати як форму кредиту, що надається лізингодавцем лізингоодержувачу у формі майна, яке передано в користування, або форму інвестування в економіку, альтернативну банківському сектору» [8, с. 41].

На рис. 1 схематично відображено лізинг у системі економічних відносин [9, с. 135].

Треба зазначити, що переважна більшість фахівців у своїх працях підтверджує, що лізинг відповідає кредитним відносинам, адже, надаючи на певний строк елементи основного капіталу, їх власник у визначений термін отримує назад суму коштів, сплачених за майно, з виплатою комісійних, тобто наявні принципи строкості та повернення, а також платності.

Проте, як зазначає С.К. Амелін, «хоча за формою лізинг зовні є схожим на комерційний кредит, але є й суттєві відмінності. Зокрема, за комерційного кредитування одночасно з передачею товарів у тимчасове користування надається й право власності на них, а за лізингу право користування майном відокремлено від права володіння ним. Лізингоодержувач набуває лише права користування предметом лізингу, за що здійснює плату (лізингові платежі) лізингодавцю» [9, с. 135].

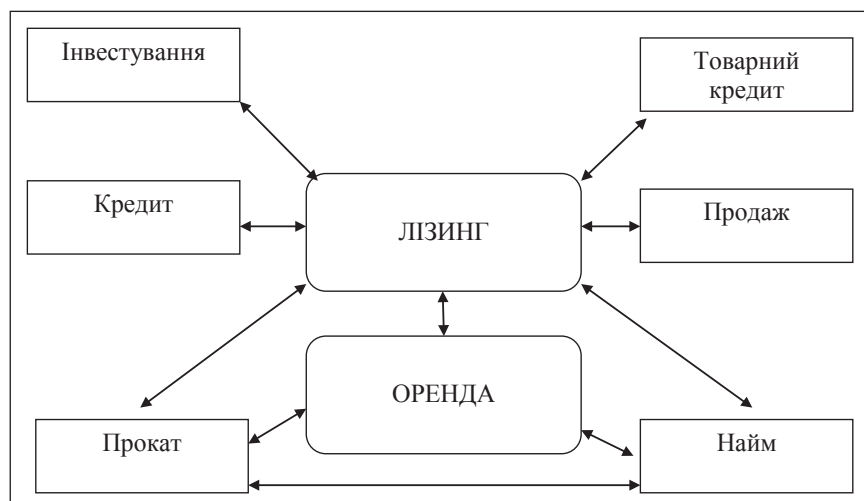

Рис. 1. Лізинг у системі економічних відносин

Отже, лізинг у широкому сенсі є організаційною формою підприємницької діяльності, яка виражає відносини власності, особливу систему господарювання. Однак, як і кожне самостійне явище, як економічна категорія, він має свій власний зміст та різні форми виявлення, які можна подати з різним ступенем конкретності.

Вказані особливості лізингу визначають його основні функції, які допомагають розкрити сутність цього явища [9, с. 137].

Таким чином, встановлено, що єдиного підходу до тлумачення лізингу не існує. Більшість дослідників схиляється до думки, що це відносини, які поєднують у собі ознаки інвестиційних, орендних та кредитних відносин. У зв'язку із цим виникає необхідність у диференціації об'єктів лізингу згідно з їх ознаками та окремими характеристиками.

При цьому роль об'єктів лізингу проявляється у виконанні ними інформаційної, інвестиційної та інноваційної функцій і тим самим становлять ґрунтовну інформаційну базу для прийняття рішень учасниками лізингової операції.

До переваг лізингу вважаємо за потрібне віднести такі:

- мінімальний пакет документів для укладання лізингової угоди;
- лізинг дає змогу спочатку випробувати машини, а потім закупити їх, а обладнання у сезонних галузях орендувати лише на час його фактичної експлуатації;
- доступний малим і середнім підприємствам;
- лізинг не вимагає поручительства;
- на цьому етапі розвитку лізинговий договір можна оформити протягом одного дня;
- лізинг не має обмежень за територіальним розміщенням лізингоотримувача або за формою власності;
- лізингоотримувач має змогу прив'язки обсягу лізингового платежу до вибраної ним валюти і при цьому не зобов'язаний проводити конвертацію валюти;

– страхування, реєстрацію предмета лізингу і сплату інших обов'язкових платежів бере на себе лізингодавець;

– лізинг посилює конкуренцію між банками та лізинговими компаніями, знижує вплив на позичковий відсоток, що стимулює приплив капіталів у виробничу сферу.

Підприємству-виробнику лізинг вигідний тим, що за його допомогою підтримується тісний зв'язок між виробниками і споживачами техніки. Вся інформація про недоліки використовуваного устаткування надходить до підприємства-виробника, яке вилучає їх, посилюючи конкурентоспроможність своєї продукції та розширюючи можливості її збуту. Збуваючи продукцію за лізингом, виробник вирішує проблему отримання плати за неї, що зміцнює його фінансове становище.

Недолікам лізингу приділяють значно менше уваги, ніж перевагам.

До недоліків лізингу відносять таке:

- складна організація лізингової угоди через значну кількість учасників;
- на підготовку фінансової лізингової угоди може знадобитися більше часу, ніж на підготовку контракту на купівлю; вищі можуть бути й адміністративні витрати, тому вважають, що ціна лізингу може бути нижчою або дорівнювати ціні позики тільки за наявності певних податкових пільг;
- процедура укладання договору лізингу потребує постановки на облік у Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг, що особливо складно для підприємств, які насамперед виготовляють основні фонди для власних потреб і не передбачають, що надалі вони будуть передані у фінансову оренду;
- науково-технічний прогрес робить об'єкт лізингу застарілим, під час фінансового лізингу орендні платежі не припиняють до завершення угоди;
- лізингові операції є досить ризиковою справою і мають специфічні ризики: фінансові ризики; ризик несплати лізингових платежів; проектні ризики;

Таблиця 1

Основні функції лізингу

№ з/п	Функція	Зміст
1	Фінансова функція	Лізинг (для продавця) – можливість відразу одержати повну вартість обладнання за рахунок посередника – лізингової компанії. Для лізингоодержувача лізинг є можливістю додаткового залучення основних засобів без суттєвого відволікання фінансових ресурсів
2	Виробнича ункція	Лізинг – це один із найбільш прогресивних методів матеріально-технічного забезпечення виробництва, що відкриває доступ до передової техніки в умовах її швидкого морального старіння. Завдяки оперативності та гнучкості лізингу лізингоодержувач отримує можливість задовольняти свої виробничі потреби у техніці й обладнанні
3	Функція збуту	Лізинг – це форма реалізації виробленої продукції, завдяки якій розширюються коло споживачів та ринки збуту
4	Інвестиційна функція	Лізинг (для лізингодавця) – це вигідний спосіб інвестування вільних фінансових ресурсів в основні засоби

майновий ризик, пов'язаний з утратою, пошкодженням предмета лізингу; ризик неповернення предмета лізингу. Лізингодавець має ризик морального старіння майна й отримання лізингових платежів, а вартість лізингу є вищою, ніж позики, оскільки ризики зносу устаткування лягають на лізингодавця, відповідно, останній закладає це у вартість лізингу. Але мінімізувати ризики або повністю їх виключити можливо, для цього потрібно ретельно обдумати згоду на надання лізингу, провести комплексний аналіз лізингоотримувача, розробити графік грошових надходжень. Багато науковців вважають, що лізингові схеми мають понижений ступінь ризику. Потрібно пам'ятати, що, застосовуючи один з вибраних методів зниження одного з ризиків, варто простежити, як це позначиться на інших ризиках.

Висновки. Узагальнюючи дослідження, треба відзначити, що лізинг є одним із найпоширеніших за обсягом інвестицій фінансовим інструментом після банківських кредитів. Застосування лізингових операцій сприяє не лише активізації процесів оновлення основних фондів, а й нормалізації фінансово-економічного стану підприємств.

Велике значення розвиток ринку лізингових послуг має й для держави, яка при цьому отримує такі переваги, як: пожвавлення інвестиційної активності, мобілізація фінансових коштів саме під інвестиційні проекти, гарантоване їх використання для переоснащення виробництва тощо.

Держава через використання механізмів стимулювання лізингової діяльності (податкові пільги, прискорена амортизація) може значно зменшити бюджетні витрати на фінансові інвестиції, сприяти збільшенню виробничого й експортного потенціалу країни, а також розвитку малого та середнього бізнесу [2, с. 79].

Таким чином, ураховуючи всі переваги і недоліки лізингових послуг в Україні, необхідно на державному рівні підтримувати розвиток інвестиційного лізингу та вчасно вирішувати проблеми, що виникають на шляху його впровадження. Розвитку ринку лізингових послуг в Україні сприятиме створення сучасного мобільного законодавства, яке можливо реалізувати за допомогою концепції заходів для збільшення іноземного інвестування у програми лізингу, можливості надання довгострокових кредитів банками, забезпечення відкритості ринку лізингу для збільшення обізнаності фізичних і юридичних осіб у цій сфері, що також сприяло б збільшенню кваліфікованих працівників із питань лізингу, створенню умов для добросовісної конкуренції на ринку лізингу та підвищенню ділової активності учасників лізингових відносин.

Сьогодні вже беззаперечною є перспективність лізингових операцій та їх необхідність для національної економіки. Впродовж останніх років ринок лізингу набуває усе більшої популярності серед українських підприємців, що підтверджується швидкими темпами його зростання.

Список літератури:

1. Ляшенко В. Банки й розвиток лізингової діяльності в Україні / В. Ляшенко // Закон і бізнес. – 2005. – 9 вересня. – С. 9.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 18–22. – Ст. 144 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Івасів Б.С. Міжнародні розрахунки : [підручник] / Б.С. Івасів. – Тернопіль : Карт-бланш, 2004. – 223 с.
4. Грищенко І.М. Дослідження становлення лізингового посередництва / І.М. Грищенко // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 8. – С. 61–66.
5. Конвенція УНІДРУА про міжнародний фінансовий лізинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
6. Снігір Л.Я. Посібник з лізингу : [навч. посіб.] / Л.Я. Снігір, Д.О. Богодухов, С.П. Кисіль [та ін.]. – К. : Поліграф плюс, 2009. – 388 с.
7. Яновський О. Лізинг як форма підприємницької діяльності / О. Яновський // Економіка України. – 1994. – № 11. – С. 90–92.
8. Міщенко В.І. Основи лізингу : [навч. посіб.] / В.І. Міщенко, О.С. Луб'яницький, Н.Г. Слав'янська. – К. : Знання, 1997. – 138 с.
9. Амелін С.К. Сутність фінансового лізингу / С.К. Амелін // Наукові праці НДФІ. – 2010. – № 3(52). – С. 131–139.